

GIRA-Sverige

Nyhetsbrev nummer 5

Detta nyhetsbrev är det sista inom ramen för GIRA då projektet nu slutar i augusti 2023.

Erasmus+ projektet GIRA startade för tre år sedan. Projektgruppen i Sverige har bestått av Europahuset Gävleborg, med de lokala parterna i Trönöbygden, Österfärnebo, Kursgården Gläntan och Hela Sverige X-ing och dess vindkrafts-projekt.

Green Initiatives in Rural Areas (GIRA)

Huvudansvarig i GIRA-projektet har varit

Europahaus Bad-Marienberg, Tyskland, som koordinerat arbetet tillsammans med

Robert Schuman Foundation, Polen,

Learn for life, Nederländerna,

Maison de l'Europe des Yvelines, Frankrike,

To Spiti tis Evropis sti Rodos, Grekland)

och Europahuset Gävleborg, Sverige.

Skogsfrågor på tapeten vid studiebesöket i Tyskland

Den femte partnerträffen ägde rum hos koordinatören Europahaus Bad-Marienberg. Deltagare från samtliga partnerländer fanns på plats. Med från Sverige var Jörgen Eliasson, Kursgården Gläntan, Margareta Örn-Liljedahl, Föreningarnas hus i Marmaverken, Åke Söderman och Magnus Alfredsson, Europahuset och ABF, Jenny Breslin, X-ing och Sophia Malm, Österfärnebo Sockens Utvecklingsgrupp. Här är Sophias rapport från besöket där.

Information bland annat om tillståndet för tyska skogar. Foto: Sophia Malm.

GIRA projektet mötte skogsdöden i Tyskland

Under några dagar i februari var det åter igen dags för de 6 deltagarländerna i vårt gröna utbyte att träffas, denna gång på en folkhögskola i tyska Bad-Marienberg.

Tydligt är att Sverige, Polen, Frankrike, Holland, Grekland och Tyskland har stora olikheter bland annat skogsskötsel och allemansrätt, men även likheter då alla är starkt påverkade av klimatförändringar och urbanisering.

I Tyskland är granbarkborrens framfart ett mycket sorgligt visuellt exempel på ett varmare klimat och sårbara skogar. Här arbetar man ideellt i föreningar eller stiftelser för att försöka rädda de små skogspartier som finns kvar genom att återplantera traditionella lövträd för framtida skogar.

Charolais-kor på bondgården. Foto: Sophia Malm.

Vi fick chansen att besöka en köttbonde (Charolias) med totalt ca 250 djur på gården som kunde ta upp till 5 skördar av vall per år och hade lyckan att fortfarande ha närmaste slakteri bara några km bort. Att gården själv drev gårdsbutik, sommarcafé och öppen lantgård med många besökare bidrog med ytterligare ben att stå på när inflation och butikskedjornas grossister pressar ner priserna på klimatvänligare eko-kött till ett minimum. Vi fick också höra om ideell damm- och våtmarksrestaurering i praktiken, många lokala utbildningsinsatser och hur se en tysk yrkesskola inte bara lär ut om återvinning och återbruk utan även att anläggning av "gröna husväggar" som bidrag till både biologisk mångfald och bättre luftfuktighet under allt hetare somrar.

Sophia Malm

Sista mötet i somriga och storstadnära Saint-Germain

Till det avslutande transnationella mötet hos Maison de l'Europe i Saint-Germain-en-Laye var vi en grupp om fyra personer från Gävleborg. Det blev Jörgen Eliasson, kursgården Gläntan, Sophia Malm, Österfärnebo Sockens Utvecklingsgrupp, Mats Sonnesjö, Trönöbygden ekonomisk förening samt Lena Husén, Europahuset och X-ing. Här kommer rapporter från några av deltagarna.

Staden har hela 45 000 invånare, är grannkommun till Paris och omfattar både ren landsbygd, ett historiskt centrum och tätbebyggda förorter.

Moderna energi- och vattenverk

Vårt första studiebesök var till stadens förbränningsanläggning, belägen i stadens utkant. som använder biomassa samt det intilliggande djupborrade vattenverket vid Albion, inklusive geotermik. Guide var stadens engagerade energidirektör Mark, en britt som bor och arbetar i kommunen. Han gav en fullständig beskrivning, tillsammans med kollegor, av hur respektive anläggning fungerar och att de två kunde dra nytta av varandra. Fjärrvärmens når tre fjärdedelar av stadens invånare, i flerbostadshus och offentliga byggnader men ej enskilda privatbostäder.

De två anläggningarna förevisas. Foto: Lena Husén.

Eko-stadsdel och storjordbruk

Därefter tog vi en kort promenad in till centrum, för vidare transport med tvärförbindelsen, spårvagnen. Tvärförbindelsen är en ny infrastrukturell satsning i regionen, som förbinder olika utkantsorter runt Paris. Vi gick av vid nästa station för ett besök i ett av stadens totalt åtta distrikt. Distriktet, Bel-Air, är ursprungligen ett flerbostadsområde, med många olika nationaliteter. Det har nu omvandlats till en eko-stadsdel, med arkitektoniska nybyggen, vidgade grönområden, stadsodling, m.m. Här pågår också intressanta projekt för att öka gransamverkan, odling, inredning av lägenheter och annan design.

Utanför Bel-Airs projektlokal. Foto: Lena Husén.

Även nu mötte vi engagerade personer som berättade om verksamheten. Här var det socialchefen

med medarbetare på det lokala projektkontoret samt volontärer.

Stadsodling i eko-stadsdelen Bel-Air. Foto: Lena Husén.

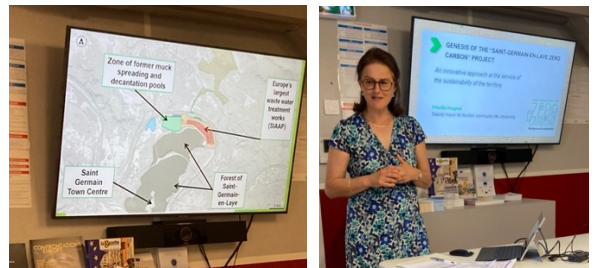
Det sista besöket innan kvällen var en vidare färd längre söderut ut med spårvagnen till bondgården Gally i Saint-Cyr-l'Ecole. Det familjeägda företaget, sedan fler generationer tillbaka, har en omfattande verksamhet. Det finns självplock, restaurang, butik, öppen bondgård med djur, bikupor, stadsjordbruk. Vidare koncernliknande samarbeten överallt i Frankrike, med varjehanda spannmål, äpplen, grönsaker, blommor och andra produkter. Det mest intressanta var deras barnverksamhet, med studiebesök från många tusen barn från förskola till 12–13 år varje år i bakning, hantering av produkter från frukt, djur etc. Gården arrenderar sin mark från närliggande slottet Versailles.

Lena Husén

Planerad restaurering av miljöfarlig tipp

I ena änden av staden/kommunen Saint-Germain-en-Laye, den del som ligger utmed floden Seine, återfinns ett markområde som under historisk tid använts av staden Paris för att dumpa slam och annat miljöfarligt avfall från den franska huvudstaden. Även Saint-Germain-en-Laye egna avlopp har under lång tid hamnat här. Detta har resulterat att marken är hårt förgiftad med flera tungmetaller som PCB, Arsenik mm något som resulterat i att naturen med sina sand och grusbänkar idag nästan inte har något vare sig djurliv eller växtlighet. Området är idag helt inhägnat för att ingen av misstag skall vistas där och därmed utsättas för hälsoskadliga ämnen.

Målet från Saint-Germain-en-Laye sida är att finna en både ekonomisk och ekologisk lösning för området till slutdatumet 2050. En totallösning där man inte bara skickar problemet vidare är så klart både en stor ekonomisk kostnad men man räknar ändå inte med någon hjälp från vare sig stat eller Paris stad.

Presentation av planer på restaurering av soptipp och att bli en CO₂-neutral stad 2050. Foto: Lena Husén.

Lösningen som ännu inte är beslutad eller finansierad kan komma att innehålla: inkapsling av deponierna med det 80 cm djupa berörda jordlagret, bortforsling av kontaminerad mark, användandet av bakterier/växter för att långsamt rena sand och jord eller möjligen tvättning av sand och jordmassor men detta skulle dessvärre bara flytta problemet längs floden Seine.

Drömmen är att kunna återintroducera djur och växtlighet i området och att kunna öppna upp det för allmänheten, erbjuda en ny tom plats för både människor, djur och växtligheten i en för övrigt hårt urbaniserad region. Kanske kan man inom området placera en vätgasfabrik, en solcellspark, kompostanläggning som kolsänka och samtidigt producera biogas. Idéerna är många och målen högt ställda.

Involverar medborgarna för ett CO₂-fritt 2050

Staden Saint-Germain-en-Laye vill vara koldioxidneutral år 2050. Ett sätt att involvera stadens alla invånare var att erbjuda utbildningar i vad man som enskild medborgare kan bidra med. Målet med ambassadörerna är att de skall sprida sin nyvunna kunskap vidare för att i slutändan både öka engagemanget för politik, samhällsfrågor och inte minst klimatfrågor på lokal nivå. Kommunen och även regionen har redan ett antal "strategier" för hur man vill arbeta inom tex transporter, digitalisering, ekologi. Det nya här är att

man nu aktivt öppnar upp och bjuder in allmänheten till typ samråd och utbildar ambassadörer.

Sophia Malm

Bondekooperativ blev avslutande studiebesök

En hyrd buss förde oss ca 30 minuter till "Huilerie de la plaine".

Bonden Christian visar anläggningen. Foto: Mats Sonnesjö.

Här finns:

- 150 hektar odlingsbar mark på gården.
- ett 30 tal jordbruksproducenter har samlats under samma "label"/märke/logotype.

Produkter till försäljning. Foto: Mats Sonnesjö.

- ett komplett sortiment av säd, mjölsorter, gryner, bönor, torkade grönsaker, vegetabiliska oljor, djurfoder, drivmedel, malt mm. Nytt är att olja även används till byggkonstruktioner.

- kriterier för att vara med i kooperativet är miljövänlig & organisk odling samt markvårdsjordbruk.

Ägaren Christian startade företaget 2003 och har idag export över hela världen.

Förpackningarnas storlekar är allt från privat konsumtion till storproducenter (dvs från gram till ton).

Det stora lagret och förpackningsbyggnaden byggdes för 1,5 år sedan.

Förpackningslokalen. Foto: Mats Sonnesjö.

Christian säljer helst till stora producenter och till skolkök, sjukhus, kommuner och bryggerier samt beställningar i konsumentförpackningar i större volymer.

Inga egna transporter ordnas utan kunden själv ombesörjer transport.

Gruppen fick en rundvandring i lagerlokalen med silon där distributionen sker i bulkformat samt visning av lokal där kallpressningen av rapsen sker. Vi fick även provsmaka bakverk och krossad maltgranulat till ölproduktionen.

Mats Sonnesjö

Juniträff med svenska GIRA-gruppen till Marma-Trönö

Ett avslutande studiebesök för den svenska GIRA-delen genomfördes fredagen den 30 juni 2023 till två av de deltagande bygderna, nämligen till Marmaverken och Trönö.

En decimerad skara samlades på förmiddagen i Marmaverken där Margareta Örn-Liljedahl, ordförande i Föreningarnas hus i Marmaverken, tog emot med lite frukt. Övriga deltagare var Sophia Malm från Österfärnebo sockens utvecklingsgrupp, Lena Åkerlind från Trönöbygden ekonomisk förening samt Lena Husén, från Europahuset och X-ing.

Både Marma och Trönö samlat respektive lokala utvecklingsprocesser i fina presentationer. Foto: Lena Husén.

Ordningställning av park i Marmaverken

Margareta introducerade oss till bygden Marmaverken – det gamla sågbrukssamhället som från 1920-talet till 1980-talet dominerades av massfabriken och företag som Marma-Långgrör och Korsnäs-Marma. Idag är den enda större arbetsgivaren Rundvirke AB med rötter i skogen. De gamla arbetarkasernerna, förmansvillorna och brukspatronens stora herrgård är pietetsfullt renoverade.

Den lokala utvecklingsgruppen Föreningarnas hus har hand om det gamla Folkets hus, som är navet i bygden med olika samlingsplatser och studierum. Här finns även en fritidsgård för barn/ungdomar – 6 år och upp till åk 6. Tidigare fanns det också en fritidsgård för yngre tonåringar. Föreningen har ett stort engagemang med arbete för samhället och bygdens utveckling och har tillsammans med närliggande Bergvik Allting genomfört en

Lokalekonomisk analys (LEA). I denna version har hållbarhetsaspekten betonats genom att man lagt till kartläggning och analys av naturresurser samt integrerat generella energi- och klimatfrågor.

Margareta presenterar LONA Marma. Foto: Lena Husén.

Utvecklingsgruppen sökte för några år sedan medel till det lokala naturvårdsprojektet "LONA Marma" som nu har genomförts i syfte att stärka lokala natur- och kulturvärden i Herrgårdsparken, en centralt belägen park. Kommunen är alltid projektägare i lokala naturvårdsprojekt, så kallade LONA-projekt. Projektansvarig här är kommunekologen Andreas Håberg på Söderhamns kommun och Margareta är den lokala kontakten med ideell arbetstid som en del av medfinansieringen

Åtgärderna i parken har omfattat försiktig röjning för att säkra återväxt och hindra att träd, buskar och örter kvävs av igenväxning. "Vid några platser har öppningar skapats och bänkbord, samt bänkar placerats ut. För att ge möjlighet till att njuta och ta till sig parkens olika intryck." som det kommer att stå på skyltar som sätts upp. Invigningen äger rum i slutet av augusti.

Bland annat finns det en Minnessten i det nordvästra hörnet, uppsatt år 1872 och beskriver "År 1854 bildades MARMA bolag och. År 1855 uppfördes sågen samt öfriga byggnader och parken under de följande åren af byggmästare J. Weng".

Inspektorn på Marma-Långgrörs sågverk, Jonas Weng, anlade parken på 1870-talet. Han "tog" hem en del växter från sydligare nejder och som fortfarande

växter i parken. Den mest märkbara är den stora boken. Vitfryle är en av de örter som är kvar sedan parken skapades. På försommaren är även fågellivet i parken tydligt närvarande, exempelvis härmsångaren med sin snabba, ljudliga och varierade sång. Större hackspettar och mesar är också förekommande.

En del av stigen är under färdigställande. Foto: Lena Husén.

Delar av parkstigarna har tillgänglighetsanpassats. Stigen fortsätter förbi en nybyggd bro mot en badplats.

Vi var mycket imponerade över allt arbete som vi bara kunde ana ligger bakom. Vi tog oss efter en god lunch vidare mot Trönö.

Trönöbygdens omfattande verksamheter

Här var Lena Å värd och lotsade oss först till Trönö brandstation, där Trönö brandvärn huserar. Deltidsbrandkårens nedläggning 2001 var upprinnelsen till starten av det lokala utvecklingsarbetet – Trönöbygden ek förening. Det ideella brandvärn har idag ett samarbetsavtal med Kommunalförbundet Hälsingland och kan bistå med ett antal brandmän, två bilar med utrustning m.m. De tjänstgörande som åker på larm får ersättning och värnet får ersättning för materialåtgång vid dessa utryckningar. Alldeles nyligen har man via "crowdfunding" även investerat i solceller på taket.

Brandvärn huserar i en mindre byggnad i Trönö. Anders Tång beskrev brandvärn och solcellsanläggningen. Foto: Lena Husén.

Trönöbygden ek förening har idag en omfattande och väl fungerande verksamhet som har många olika komponenter, såsom att äga fastigheten där ICA-affären är inrymd och som också inrymmer en lägenhet ovanpå. Butikens tak försågs för några år sedan med solceller, även dessa genom crowdfunding, och elen som genereras och säljs går oavkortat till att minska ICA-handlarens elkostnader. Föreningen driver också en bystuga med bibliotek, ett bemannat kontor några gånger per vecka, uthyrning av rum samt utgör, tillsammans med ICA, en kommunal servicepunkt. En tidning ges även ut, Trönöbygden. En annan verksamhet är också den årliga insamlingen av äpplen som sedan pressas till must under varumärket Trönögumman.

Föreningen samordnar även arbetet med det lokala utvecklingsarbetet i form av lokalekonomisk analys (LEA) samt en uppdaterad lokal utvecklingsplan (LUP). Denna nya LUP-version tar avstamp i FN:s globala mål

– Agenda 2030, Sveriges miljö kvalitetsmål och EU:s Green Deal – den gröna given.

Vi blev verkligen varse över hur mycket kraft som finns i det lokala, som kan ge uppslag till arbete i andra bygder.

Lena Husén

Skylt längs Åstigen som elever har utformat. Foto: Lena Husén.

Tisdagsgruppen är en grupp äldre män som träffas varje tisdag. De utför ideellt olika uppdrag åt föreningar, skolan och förskolan. Exempelvis har gruppen anlagt Åstigen. Åstigen är en fin slinga längs med Trönöån, där skolans elever är delaktiga i skötsel och skyltning i olika sorters projektarbeten.

I Trönö finns även Söderblomsgården, där Nathan Söderblom växte upp. Trönö hembygdsförening ansvarar för gården och har ett sommaröppet café. Vi intog avslutande eftermiddagsfika där och skiljdes så åt.

En fin gångbro över Åstigen. Foto: Lena Husén.

Tack och farväl önskar vi
alla som varit delaktiga i arbetet med
Green Initiatives in Rural Areas

